

ОСОБЛИВОСТІ ПРЕТЕНЗІЙНОЇ РОБОТИ ЮРИДИЧНОЇ СЛУЖБИ ПІДПРИЄМСТВА

Анастасія КИМ, Марія ПОЛОНЧИК, Юлія ТЕСЛЕНКО

студенти, група МО-21-1(М)буд,

Ольга ДЕНИСЮК

*к. е. н., доцент, доцент кафедри економіки, менеджменту та управління територіями,
Відокремлений структурний підрозділ «Інститут інноваційної освіти Київського
національного університету будівництва і архітектури»*

Вступ. У процесі виконання завдання щодо забезпечення законності важливу роль відіграють юристи підприємства, оскільки від їхньої принциповості, професіоналізму, досвіду і вміння працювати з людьми значною мірою залежить діяльність підприємства. Саме від роботи юридичних служб органів залежить рівень захисту прав та законних інтересів підприємства, установи та організації тощо. З іншого боку, в процесі господарської діяльності спори між сторонами є невідворотними. Враховуючи, що кожен спір має матеріальний інтерес, то на перший план виходить швидкість його вирішення.

Над проблемами претензійного порядку на підприємстві працюють такі науковці як І. В. Гончар, В. Т. Капріца, О. Б. Олійник, Г. М. Самілик [1-4] та ін.

Мета дослідження полягає у розкритті сутності претензії та порядку організації претензійної роботи юридичної служби підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Претензійна робота є початковою, попередньою стадією судового розгляду, від ефективності та правильності проведення якої залежить подальше врегулювання господарських спорів. Відповідно, результати проведеної претензійної роботи є об'єктом відображення у бухгалтерському обліку та здійснення судового процесу.

з проведенням судової реформи, ухваленням Господарського процесуального кодексу України (ГПК) і відміною Арбітражного процесуального кодексу України порядок досудового врегулювання спорів змінився. Зокрема, повноваження примусового виконання визнаних, але не погашених боржником грошових претензій перейшли від банків в компетенцію державної виконавчої служби. Проте законодавством не передбачено змін з приводу безпосереднього регулювання питання виконавчого провадження. Так, визнані боржником претензії до цих пір не включені в перелік рішень і виконавчих документів, які підлягають примусовому виконанню державною виконавчою службою відповідно до Закону України від 21.04.1999 р. № 606-XIV «Про виконавче провадження». Ідея змін полягає в тому, що виставлення претензії не може бути обов'язковою умовою для звернення зацікавленої особи до суду ні за яких обставин. Виключенням в подібних випадках може бути лише домовленість сторін. Таким чином, визнана претензія в даний час не є виконавчим документом і проведення стягнення в досудовому порядку на підставі такої претензії неможливе. Проте, сторони мають право включити в будь-який договір спеціальні застереження, зробивши тим самим обов'язковим виставлення претензії для себе. Такий пункт договору може виглядати наступним чином: «Всі спори і розбіжності, які можуть виникнути із діючого спору, сторони мають намір вирішити шляхом переговорів. У випадку якщо вирішити спір шляхом переговорів не представляється можливим, сторона має право направити іншій стороні претензію». Основними документами, що регламентують правовідносини контрагентів у ході виникнення та погашення заборгованості, є Цивільний кодекс і Господарський кодекс. Отже, ведення претензійно-позовної роботи необхідно розглядати через призму даних кодексів, при цьому доцільно умовно поділити процес на такі етапи: 1) настання терміну погашення заборгованості; 2) пред'явлення (отримання) претензії; 3) задоволення претензії [4].

Як зазначають І. В. Гончар, В. Т. Капріца та Г. М. Самілик під захистом прав та законних інтересів слід розуміти організацію та ефективне ведення претензійно-позовної роботи [1, с.

4]. Подання претензій є одним із дієвих способів захисту їх інтересів. Шляхом подання претензій до своїх контрагентів з приводу порушення тих чи інших зобов'язань підприємство захищає свої законні інтереси, вимагає поновлення порушених прав. Наприклад, автори навчального посібника «Претензійно-позовна робота органів державної податкової служби України» зазначають, що претензійний порядок врегулювання спорів є сукупністю заходів, які підлягають здійсненню стороною, права якої порушені, для безпосереднього вирішення спору, що виник, зі стороною, яка є порушником майнових прав та інтересів. Претензійний порядок врегулювання спорів – це врегулювання спорів за допомогою інституту претензії. Сучасні науковці визначають претензію – як письмовий документ, що надсилається особою, яка вважає, що її права та законні інтереси порушені, до порушника з вимогою відновити ці права та інтереси без втручання юрисдикційних органів [1, с. 6].

А. М. Долгополов наголошує, що основна мета претензійної роботи полягає в усуненні або попередженні негативного впливу на виробництво з боку контрагентів підприємства шляхом застосування правових норм. Висуваючи претензії, одне підприємство вказує іншому на його неправильні дії або помилки, які неправомірно зачіпають його інтереси, і вимагає їх усунення або виправлення добровільно, посиляючись при цьому на нормативний акт і фактичні обставини справи. У цьому полягає суть кожної претензії. У разі задоволення вимог претензії, то сторони звільняються від звернення з позовами до суду [2, с. 54]. О. Б. Олійник у своїй роботі «Документування господарсько-договірної та господарсько-претензійної діяльності» зазначає, що листи, які оформлюють обґрунтування вимог однієї організації до іншої, що стосуються порушень договірних зобов'язань, називаються претензійними [3, с. 125]. Зазначений автор відносить претензії до спеціалізованих документів в управлінській діяльності, який повинен відповідати наступним вимогам: 1) видаватися повноваженим органом або особою відповідно до її компетенції; 2) не суперечити нормам чинного законодавства; 3) бути достовірним, тобто базуватися на фактах і містити конкретні пропозиції або вказівки; 4) відповідати своєму призначенню й укладатися за установленною формою; 5) має бути бездоганно відредагований і оформлений [3, с. 7]. Встановлення претензійного порядку розв'язання спорів є одним із основних засобів реалізації прав і законних інтересів суб'єктів правовідносин. Вирішення спірних питань у претензійному порядку спрямовано проти направлення на розгляд судів великої кількості необґрунтованих вимог, а також безспірних позовів. Крім того, позитивною умовою в певному відношенні є те, що вирішення спору в претензійному порядку звільняє сторони від звернення з позовами до суду, що пов'язано з певними матеріальними витратами у вигляді сплати судового збору, яке здебільшого виражається у стягнених сумах, оформленні документів, витратах на відрядження тощо.

Як і в договірній роботі, в організації претензійної роботи важливо встановити систему, щоб кожна служба, відділ, посадова особа чітко знали обсяг своїх прав і обов'язків. На підприємстві ці відносини регулюються, як правило, внутрішніми положеннями (посадовими інструкціями), в яких відображається, хто і в які терміни представляє і розглядає документи, кому вони передаються для виконання і т.д. Відсутність регламентації претензійної роботи негативно позначається на рівні ефективності такої роботи на підприємстві. Кожне підприємство (з урахуванням специфіки діяльності) має свої особливості організації претензійної роботи, яка в цілому передбачає такі складові: 1. Визначення провідної служби в організації претензійної роботи. 2. Регламентація порядку пред'явлення претензій. 3. Реєстрація та облік претензій 4. Порядок розгляду претензій. 5. Пред'явлення і розгляд позовних заяв. 6. Аналіз претензійної роботи [4].

На підставі вищенаведеного, зазначимо, що завданнями претензійної роботи юридичної служби підприємства виступають: 1) відновлення порушених прав і законних інтересів підприємства; 2) виявлення причин і умов невиконання зобов'язань у сферах господарювання та інших порушень (у сфері, земельних, економічних, майнових відносинах тощо); 3) попередження порушень договірної та планової дисципліни та норм чинного законодавства; 4) покращення економічних показників діяльності підприємств, які знаходяться у його власності; 5) відшкодування за рахунок винних осіб нанесених збитків підприємствам.

Супроводження справ у судах, включаючи роботу з підготовки позовів, апеляційних, касаційних скарг, відзивів, письмових пояснень на позовні заяви (скарги), покладається на юридичну службу. Підготовка матеріалів, необхідних для звернення до суду, здійснюється відповідними структурними підрозділами Юридичний відділ надає правову оцінку документам, переданим їй відповідними структурними підрозділами щодо їх обґрунтованості, повноти та законності. Якщо переданих документів виявляється недостатньо чи вони неправильно оформлені, у тому числі не завірені відповідно до вимог діловодства, юридичний відділ повертає їх на доопрацювання відповідним структурним підрозділам та встановлює у письмовому висновку терміни для усунення недоліків з переліком заходів, які необхідно здійснити. У разі, коли відповідний структурний підрозділ не передав необхідні документи, керівник підприємства має право накласти стягнення на винних осіб у відповідності з чинним законодавством. Керівник юридичного відділу має право отримувати від посадових осіб всі документи, необхідні для ведення позовної роботи, а також залучати за згодою керівника структурні підрозділи або працівників для участі в судових засіданнях у справах, стороною в яких є підприємство. Письмові пояснення щодо підготовки відзивів, апеляційних та касаційних скарг готуються відповідними структурними підрозділами й надаються юридичному відділу. Процесуальні документи надсилаються до суду та іншим особам, які беруть участь у справі, рекомендованими або цінними листами з описом вмісту відправлення або здаються до канцелярії суду з відміткою на копіях цих документів позначки про їх отримання. При наявності достатніх законних підстав та відповідних доказів рішення про недоцільність оскарження судових рішень, ухвал, постанов, які винесені всупереч інтересів підприємства приймається керівником. Позовні заяви, відзиви, письмові пояснення, апеляційні та касаційні скарги підписуються керівником підприємства або представником (за довіреністю).

Висновки. За характером виконання функцій юридична служба пов'язана із багатьма структурними підрозділами суб'єкта господарювання, вона отримує значну кількість офіційних матеріалів, які подаються їй на візування (локальні та інші акти, господарські договори), а також готує претензійні, позовні та інші матеріали. Зокрема, підприємства чи організації, чий інтерес порушено, з метою безпосереднього врегулювання спору з порушником його прав та інтересів звертається до відповідача з письмовою претензією.

Література:

1. Гончар І. В., Капріца В. Т., Самілик Г. М. Претензійно-позовна робота органів державної податкової служби України: навч. посібник. Ірпінь: Академія ДПС України, 2002. 93 с.
2. Долгополов А. М. Організація юридичної служби на підприємствах: конспект лекцій. К.: МАУП, 2000. 72 с.
3. Олійник О. Б. Документування господарсько-договірної та господарськопретензійної діяльності: навч. посіб. К.: Алерта, 2006. 140 с.
4. Кузьмін Д. Л. Претензія як спосіб досудового врегулювання господарського спору Вісник ЖДТУ: Економіка, управління та адміністрування. 2009. №. 2 (48). С. 64-67.